

Het Groene blad

IVN Veenendaal-Rhenen - Jubileumnummer Herfst 2025

40 jaar IVN Veenendaal-Rhenen - Jubileumprogramma en herinneringen

Nieuwe IVN app / Jubileumwandelroute "De Dennen" / 40Bomen fietsroute

Tuinen - Voortuinen / Groenhoftuin / Moestuin de Duiventoren

Contactpersonen Werkgroepen

Bomen en Openbaar groen

Carlo van de Weerd

0318-561134

bomen@ivnveenendaal-rhenen.nl

Mediatheek

Suze Hörchner

0318-513613

mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl

Excursies

Carlo van de Weerd

excursies@ivnveenendaal-rhenen.nl

Duurzaamheid

Ton Ezendam

duurzaamheid@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurpaden

Harmannus Harkema

natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Vogels

Ilse Heurkens

vogels@ivnveenendaal-rhenen.nl

Scholen Veenendaal

Bert de Ruiters

scholenwg.veenendaal@ivnveenendaal-rhenen.nl

Scholen Rhenen

Jennie Jansen-Rogers

scholen.rhenen@ivnveenendaal-rhenen.nl

Moestuin de Duiventoren

Dorothy Reijn

moestuin@ivnveenendaal-rhenen.nl

Redactie Groene Blad

Tijdelijk: Tineke Wouda en Henk te Paske

redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl

De Zwammen (12-18 jaar)

Martijn Stip

0317-619935 / 06-12660557

stipenreijnierse@gmail.com

NatuurWerkt!

Ilse Kanijs

natuurwerkt@ivnveenendaal-rhenen.nl

Weidevogelbescherming

Roelof de Jong

06-13269280

wbw@ivnveenendaal-rhenen.nl

Communicatie en PR

Cokkie Gadella

0318-550806

pr@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurtuin Diddersgoed

Bert Budding

06 25388995

diddersgoed@ivnveenendaal-rhenen.nl

Tuin De Groenhof

Het Tuinteam

groenhoftuin@ivnveenendaal-rhenen.nl

De Groenhof

In de Groenhof bevinden zich het Natuur- en Milieu Educatief Centrum (NME-centrum) en de Mediatheek.

Adres: Prins Willem-Alexanderpark 317 3905 CK Veenendaal

T. 0318-589 555. B.g.g. Suze Hörchner, T. 0318-513 613

Openingstijden: woensdag 14:00-16:00 uur of na afspraak met coördinator Suze Hörchner

Gesloten tijdens schoolvakanties én in de maanden juli en augustus

mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl, groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl, ghorchner@planet.nl

www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen

Webmaster en Nieuwsbrief

Ernst van Rijssel webmaster@ivnveenendaal-rhenen.nl

Henk te Paske nieuwsbrief@ivnveenendaal-rhenen.nl

Het Groene blad

IVN Veenendaal-Rhenen - Herfst 2025

Terwijl ik dit voorwoord schrijf is het nog hoogzomer en zitten we in een hittegolfje van over de 30 graden en veel droogte. Zelf houd ik meer van gematigdere temperaturen, dus ik kijk uit naar de herfst. De temperatuur is niet de enige reden om uit te kijken naar de herfst want in september gaan we ook ons jubileum vieren! Zoals je hebt kunnen lezen in de mail gaan we dit vieren op 20 en 27 september. Op 20 september met een dag die open is voor iedereen: de jubileum natuurdag. En op 27 september is het vooral een viering voor leden en oud-leden: om met elkaar terug te blikken op 40 jaar IVN Veenendaal-Rhenen en samen wat te eten en te drinken.

Uiteraard zijn de voorbereidingen volop bezig en er is een boel in gang gezet! Er is een mooie kleurplaat gemaakt, daar zijn er inmiddels 600 van uitgedeeld. Er is een fotowedstrijd waar al veel inzendingen voor binnen zijn gekomen. Een team is bezig met het plannen van de hapjes en drankjes voor de viering. De werkgroep natuurpleinen is bezig om een 40bomen-fietsroute uit te zetten. Ook hebben ze een speciale jubileum-wandelroute uitgezet. Daarnaast hebben een aantal mensen zich aangemeld om mee te doen met onze voortuinactie. Samen met Groei & Bloei hebben we de voortuinen bezocht en de eigenaren geïnterviewd over hun tuin. We hopen van de interviews een leuke serie te maken in het Groene Blad.

Er is overleg geweest met de gemeente Veenendaal en Rhenen over het plan om 40 bomen te planten. Zij hebben enthousiast gereageerd en inmiddels zijn er al een boel plekken uitgezocht waar bomen kunnen komen. De hoeveelheid bomen die we uiteindelijk kunnen planten zal ook afhankelijk zijn van de fondsen die we daarvoor ontvangen dus het is spannend om te zien of we de 40 stuks gaan halen. Maar iedere boom is er één extra dus dit gaat sowieso iets opleveren voor onze leefomgeving!

Het zal duidelijk zijn dat er een hoop mensen bezig zijn om van onze jubileumviering een succes te maken. Er zijn leuke activiteiten bedacht en men is druk om dit handen en voeten te geven. Ik vind het prachtig om te zien met hoeveel enthousiasme deze viering is opgepakt en hoeveel mensen zich inzetten! Het is duidelijk dat onze vereniging springlevend is na 40 jaar en ik hoop dat ik je dat met ons mee komt vieren op 20 en 27 september!

Tot slot wil ik graag onder de aandacht brengen dat we tussen 10 november en 10 december weer meedoen met het Food Film Festival. We zullen net als vorig jaar een aantal films met als thema "voedsel" gaan vertonen. Houd de agenda dus in de gaten!

Willem Ladiges
Voorzitter IVN Veenendaal-Rhenen

Inhoud

4	De Aziatische hoornaar
12	Scholenwerkgroep V'daal
13	Historie Het Groene Blad
15	Impressie Fotowedstrijd
16	Historie Diddersgoed
17	Jubileum Wandelroute
18	Voortuinen in 't zonnetje
20	40bomen fietsroute

COLOFON

Foto's voor- en achterpagina:
Tineke Wouda

REDACTIE

Vacant
[redactie@
ivnveenendaal-rhenen.nl](mailto:redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl)

VOORZITTER

Willem Ladiges
[voorzitter@
ivnveenendaal-rhenen.nl](mailto:voorzitter@ivnveenendaal-rhenen.nl)

SECRETARIS

Julia Ladiges
[secretariaat@
ivnveenendaal-rhenen.nl](mailto:secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl)

PENNINGMEESTER

Ida Waanders
[penningmeester@
ivnveenendaal-rhenen.nl](mailto:penningmeester@ivnveenendaal-rhenen.nl)

VERTROUWENSPERSOON

Gerard Vernooij
[vertrouwenspersoon@
ivnveenendaal-rhenen.nl](mailto:vertrouwenspersoon@ivnveenendaal-rhenen.nl)

Het Groene Blad verschijnt 4x per jaar. Sluitingsdatum van het winternummer is 12 november 2025.

NL95 INGB 0004 7381 18
t.n.v. IVN Veenendaal

De Aziatische hoornaar: opgepast!

Door Gert-Mark ter Wee
secretaris Bijenhoudersvereniging Utrechtse Heuvelrug

De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) is een invasieve wespensoort die oorspronkelijk uit ZuidoostAzië komt. In 2004 werd deze soort voor het eerst in Frankrijk waargenomen, vermoedelijk geïntroduceerd via het importeren van keramiek. Sindsdien heeft de Aziatische hoornaar zich snel verspreid door Europa, mede dankzij zijn aanpassingsvermogen en gebrek aan natuurlijke vijanden. Inmiddels is de soort ook in Nederland aanwezig en vormt deze een groeiende bedreiging voor de biodiversiteit en de honingbijenpopulatie.

Herkennen

De Aziatische hoornaar lijkt op de Europese, maar is iets kleiner. Het duidelijkst is het verschil in kleurpatroon. De Aziatische hoornaar is zwart met gele poten. De Europese hoornaar is doorgaans roder en heeft bruine poten.

De Aziatische en de Europese hoornaar

Vespawatch.be

Jaarcyclus

In het voorjaar starten koninginnen van de Aziatische hoornaar met de bouw van een embryonaal nest, een klein nest waar de eerste werksters worden grootgebracht.

Deze werksters nemen vervolgens de bouw over en ontwikkelen het nest tot een primair nest. Het primaire nest bevindt zich meestal op een hoogte van 2-3 meter. Dat kan zijn in vogelhuisjes, schuurtjes, onder afdakjes, maar ook in heggen. In de zomer wordt vaak een secundair nest gebouwd, dat groter en complexer is en doorgaans hoog in bomen of gebouwen te vinden is.

De meeste nesten worden gevonden in de buurt van bebouwing.

Schade en risico's

Op het menu van de Aziatische hoornaar staan verschillende insecten als wespen, vliegen, zweefvliegen en bijen. Daarnaast wordt er ook nectar uit bloemen verzameld en eten ze ook aas. Het is een opportunistische jager en dit betekent dat ze met name te vinden zijn op plekken waar de kans op succes groot is. In de praktijk betekent dit dat in stedelijk gebied het grootste deel van het menu bestaat

Aziatische hoornaar voor een bijenkast

Foto Vespawatch.be

uit honingbijen. In landelijk gebied ligt het accent meer op andere insecten. Naar de impact van de Aziatische hoornaar op de ecologie is nog maar weinig onderzoek gedaan.

Een volwassen nest van de Aziatische hoornaar kan tijdens zijn levenscyclus tot wel 11,2 kilo aan insecten consumeren. Dit zal directe gevolgen hebben voor de lokale insectenpopulaties, inclusief populaties van soorten die van cruciaal belang zijn voor het ecologisch evenwicht. In Frankrijk zijn er al gebieden met tien nesten per vierkante kilometer geregistreerd.

De hoornaars jagen op honingbijen door voor de bijenkast te zweven, wachtend op een terugkerende bij (Afbeelding 3). Die wordt uit de lucht gepikt en ergens in de buurt ontdaan van kop, achterlijf, vleugels en poten. Het overgebleven deel wordt meegenomen naar het hoornaarnest om de larven van de Aziatische hoornaar te voeden. In de bijenkast krijgt het bijenvolk op een gegeven moment door dat het belaagd wordt. Er komen meer wachtbijen bij de vliegopeningen als verdediging. In Azië hebben de lokale honingbijen een uitgebreid arsenaal aan verdedigingstechnieken. Zo kan bijvoorbeeld een hoornaar worden 'ingebald' in een klont bijen, waarbij de temperatuur in de kern zo hoog wordt, dat de hoornaar overlijdt. Onze bijen kunnen dat niet.

Op een gegeven moment trekt het volk zich terug in de kast en gaan er minder bijen naar buiten. Hier zit de grootste schade. Dit fenomeen treedt op in augustus-september als de hoornaar nesten het grootst zijn. Dat is ook de periode waarin de winterbijen worden geboren. Dit zijn bijen die, in tegenstelling tot zomerbijen, lang genoeg leven om de winter door te kunnen komen. Als in augustus-september door de aanwezigheid van hoornaars de bijen minder naar buiten gaan, komt er ook minder stuifmeel binnen. De larfjes worden minder goed gevoed en de winterbijen worden zwakker. Dit resulteert in meer dode bijenvolken in de winter.

De Aziatische hoornaar is ook een risico voor mensen, met name wanneer een nest verstoord wordt. De steken van de Aziatische hoornaar zijn pijnlijk en kunnen, net als bij andere wespen, ernstige allergische reacties veroorzaken bij mensen die gevoelig zijn voor insectengif.

Bij verstoring van een nest komen de hoornaars massaal naar buiten om het nest te verdedigen. Naast steken proberen ze ook een irriterende vloeistof richting de ogen te spuiten. Professionele bestrijders dragen dan ook altijd een vizier. Het is daarom belangrijk om bij een vermoeden van een nest direct professionele hulp in te schakelen en het nest niet zelf te benaderen.

Aziatische versus Europese hoornaar

Omdat de Aziatische hoornaar een invasieve exoot is, heeft hij weinig natuurlijke vijanden en zijn inheemse soorten niet aangepast aan de aanwezigheid van deze predator. In Azië hebben honingbijen een veel uitgebreider verdedigingsstrategie tegen aanvallen omdat ze zijn meegeëvolueerd met de daar aanwezige hoornaars. Dit zal ook gelden voor andere inheemse insecten. De Europese hoornaar is inheems en vangt af en toe ook een honingbij. Maar de schade voor de honingbij is bij deze hoornaar soort beperkt. Dit is de reden waarom de Aziatische hoornaar wel bestreden wordt en de Europese niet. Daarnaast bevat een nest van de Aziatische hoornaar meer individuen dan die van de Europese, en een verstoord nest wordt verdedigd met een massale aanval van iedereen die zich in de buurt van het nest bevindt. Hierdoor is de Aziatische hoornaar gevaarlijker voor de mens dan de Europese.

Bestrijding

De provincie Utrecht heeft een overeenkomst met een gespecialiseerde bestrijder. Als een nest op de website waarneming.nl wordt gemeld, betaalt de provincie voor de verwijdering. Deze bestrijder werkt biologisch. Een nest wordt leeggezogen met een stofzuiger en verwijderd. Het nest en de hoornaars worden vervolgens 48 uur in een vriezer geplaatst. Als een nest niet goed bereikbaar is, wordt het met behulp van een lans ingespoten met diatomieënaarde. Hierdoor droogt het nest uit.

Aziatische hoornaarnest

Foto: NatuurlijkRob

Utrechtse Heuvelrug

In 2023 werd binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug het eerste nest van de Aziatische hoornaar ontdekt en verwijderd.

Dit nest bevond zich in Amerongen boven een schoolplein en markeerde het begin van onze kennismaking met deze invasieve soort in onze regio.

In de zomer van 2024 zijn we vanuit de Bijenhoudersvereniging Utrechtse Heuvelrug gestart met het zoeken naar nesten van de Aziatische Hoornaar. De zoekteams bestaan idealiter uit 2 tot 4 personen en werken met lokpotten om nesten van de Aziatische hoornaar te lokaliseren. Gevan-

gen hoornaars worden met een stip gemerkt en vervolgens wordt aan de hand van de vliegtijd de afstand tot het nest geschat.

Op deze manier zijn er nesten gevonden in Leersum, Overberg, Maarn en Odijk. Ook zijn er nesten gemeld door mensen die ze toevallig zagen. In 2024 zijn er 13 nesten in onze gemeente gemeld.

Wat u kunt doen

Als u een individuele Aziatische hoornaar ziet, kunt u dit melden in de ObsIdentify app of op waarneming.nl: <https://waarneming.nl>.

Verwijderd nest bij een school

Foto: NatuurlijkRob

qr meldcode

Een foto is wel noodzakelijk. Deze meldingen helpen bij het bepalen waar een nieuwe zoekactie opgestart wordt. Als u een nest heeft gezien, kunt u dit ook melden, eveneens op: <https://waarneming.nl/go/vespa-velutina>. Een nestmelding wordt meestal door iemand van de zoekteams geverifieerd. Daarna probeert de bestrijder het zo snel mogelijk te verwijderen.

Noot

Er is weinig onderzoek gedaan naar de invloed van de Aziatische hoornaar op de biodiversiteit. Het lijkt erop dat de Europese hoornaar niet veel te lijden heeft onder de Aziatische. Fysiek is de Europese sterker, maar de Aziatische heeft grotere nesten.

De verwachting dat de impact op 'biodiversiteit' wordt veroorzaakt door predatiedruk op insecten, verstoring van bestuiving en voedselconcurrentie.

Bert Budding

Overgenomen uit het voorjaarsnummer van het tijdschrift Dorp & Natuur

Groene long in Rotterdam

foto: Tineke Wouda

Slenterpaadjes

De herfst is soms sneller dan je verwacht. In de zomer zie je de eerste paddenstoelen al, die je normaal alleen in de herfst ziet. Dan is de bodem warm en met regenbuien komen ze, zoals het gezegde is, als paddenstoelen de grond uit.

Eén van de meest kenmerkende paddenstoelen is de stinkzwam. Als je die een keer hebt geroken, vergeet je dat nooit meer. Ook al is hij niet te zien, loop je ergens langs, dan ruik je hem al, met de kenmerkende aasgeur. Dan ga je kijken waar hij staat, vaak met vliegen en aas- en mestkevers erop, die op de geur van verrotting afkomen. Die verspreiden dan op hun beurt de sporen weer. Het begint met een soort rond wit ei van 3-6- centimeter die in de volksmond duivelseieren genoemd worden, omdat ze van het éne op het andere moment de grond uitkomen. De volgroeide stinkzwam lijkt wel wat op een penis, de Latijnse naam *Phallus impudicus* betekent onbeschaamde penis. Je kunt ze niet eten want ze zijn volgens de boeken ongenietbaar! Al zegt men dat je iedere paddenstoel kunt eten, sommige maar eens in je leven!

Vaak zie je op beuken en berken de tonderzwam, die gaan soms jaren mee. Vroeger werd de tonderzwam meegenomen in een doosje; tondeldoos, met twee vuurstenen. Het licht ontvlambare materiaal van de tonderzwam werd toen gebuikt om vuur te maken. Met de twee stenen die je tegen elkaar aan sloeg, zodat er een vonk kwam en er een vlammetje ontstond, dus de voorloper van de lucifer. De tonderzwam parasiteert op de stam van loofbomen die al verzwakt zijn en veroorzaakt witrot, met een flinke storm gaan deze bomen vaak als eerste om.

Ja en verder zijn er zoveel verschillende paddenstoelen in grootte en kleur, te veel om op te noemen. Bij beuken zie je de paarse amethistzwam, vroeger werd dat het rode koolzwammetje genoemd. En bij de berken de rood met witte stippen, de vliegenzwam, die altijd tot de verbeelding van kinderen spreekt. Heel vroeger werd vaak op boerenerven de vliegenzwam in melk met stroop gekookt om vliegen aan te trekken. Wanneer ze zich eraan tegoed deden, gingen de vliegen dood. En vaak stond er bij de keukens van boerderijen een vlier, dat was ook tegen de vliegen die een hekel aan de geur hebben.

Het schijnt dat ook mollen een hekel aan de geur hebben van de vlier! In vroeger tijden dacht men dat de vlier bescherming bood tegen de bliksem. En van een op oudejaarsdag gesneden tak maakte men een ronde boog, om in huis op te hangen; dan brandde het huis niet af. Maar de bessen van de vlier zijn een heerlijke lekkernij voor de vogels, die wanneer ze er teveel van op hebben, het in hun maag gaat gisten. Dan vliegen ze denk ik wat aangeschoten rond! Maar ook voor de mens zijn ze gezond vanwege vitamine C. Er wordt vlierbessensap en -jam van gemaakt. De vlier maakt deel uit van de eeuwenoude huis-

Tonderzwammen

apotheek; de gedroogde bloempjes worden toegevoegd aan theemengsels en helpen bij koorts. Bessen en blad wordt ook gebruikt voor het verven van wol en stoffen, het sap van de bessen kleurt lila tot grijszwart en het bladgeel tot geelgroen.

De struiken en bomen verkleuren vaak in een rap tempo, van geel/goud tot roodbruin. Als er geen nachtvorst komt, blijft het blad lang hangen. Dan ligt er weer een dikke laag blad overal. De tamme kastanjes gaan vallen, het is een goed kastanjejaar er was veel bloesem te zien. Ook de beukennootjes beloven wat. Goed voor de vinken die deze zaden verorberen, scheelt weer een hoop werk!

Zwarte vlierbessen

De vogels die hier overwinteren zijn weer te horen en te zien, de raven hoor je bijna het hele jaar door roepen. Toch fascinerend om die grote vogels te zien, meestal samen. Ze blijven een leven lang bij elkaar. Over raven is veel te vertellen, wat ze ook al in de oudheid deden: de Noormannen gebruikten de raaf op een speciale manier, ze namen ze mee op ontdekkingsstochten op zee. Op open zee lieten ze de vogels los en zetten dan de koers in de

Herfstgedicht

Is dit het nu

is dit wat ik wil
als een vruchtje aan een draadje spinrag
in de kornoelje hangen
en maar zien welke windvlaag
mij meeneemt

of als een zaadje in een stakerig
uitgebloeide prikneus of akelei
wachten tot ik in de grond terecht kom
om volgend voorjaar te ontkiemen
mogelijk dit jaar nog, bij goed weer

een kikker strompelt tussen de potplanten door
hij zegt niets maar weet genoeg
het eerste spinnenweb
is al in mijn gezicht geblazen
de herfst komt er nu echt aan

Daphne Kalff

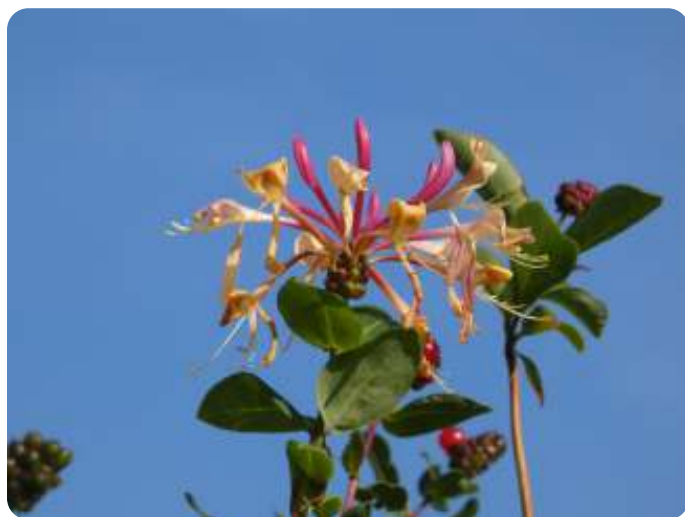

Konijntje tussen dorre planten

richting waar de vogels heen vlogen. Al in de negende eeuw namen ze al raven mee aan boord en zo ontdekten ze onder andere IJsland. Maar keerden de vogels terug naar het schip, dan betekende dat dat het land nog te ver weg was.

Daar ik elke dag in het bos loop met mijn hond, ga je echt met de seizoenen mee, iedere verandering zie je en ruik je ook. Het is elke keer een ontdekkingsreis. En het schijnt ook nog goed voor de gezondheid te zijn, daarom slenter ik gewoon door op mijn paadjes!
Kijk en geniet.

Aly van Eijk

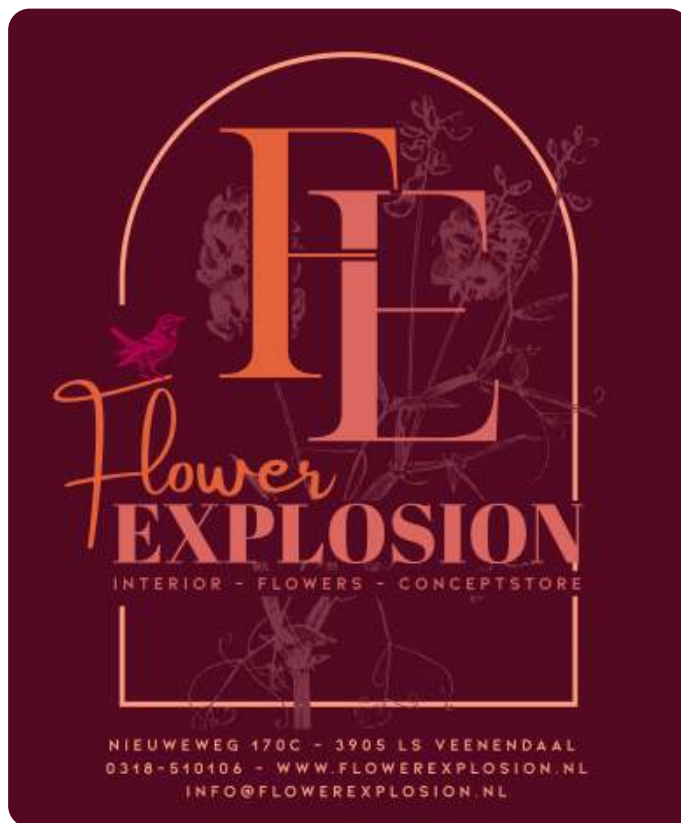
Kamperfoelie

Foto: Tineke Wouda

Kwintellooijen met Veenendaal op de achtergrond

foto: Tineke Wouda

(Tot 30 okt 2025 op Davidsplein 11, Veenendaal)

Boek over Kwintelooijen

In mei van dit jaar is er een boek verschenen over het gebied Kwintelooijen met de titel “De diepere lagen van Kwintelooijen”. Het is een beetje met stille trom op de markt verschenen, maar voor wie geïnteresseerd is in dit gebied is het een must om te hebben. En zeg nou zelf, wie heeft er geen vroegere herinneringen aan dit bijzondere stukje heuvelrug? Het heeft als ondertitel “Achtergronden en getuigenissen”. En dat geeft eigenlijk prima de inhoud van het boek weer. Het is geschreven door Dick Verkaar en Han Runhaar en is opgebouwd uit vier verhaallijnen.

Het begint met een stukje geschiedenis over het ontstaan van de stuwwallen tijdens ijstijden. Maar ook wat men aantrof tijdens het graven in de zandgroeve aan zandlagen en fossielen.

Het tweede gedeelte is eigenlijk wel het meest interessant. Hier staan interviews met mensen die nauw betrokken zijn geweest bij het ontstaan van de groeve tot en met de inrichting van het huidige recreatiegebied. Denk hierbij aan rentmeesters die toestemming gaven tot het winnen van zand; de directeur die het daadwerkelijk afgraven uitvoerde, de planvorming van een golfbaan, maar ook onze eigen IVN’er Bert Budding, die met het “Actiecomité Kwintelooijen Open” ervoor zorgde dat wij nu nog steeds fijn kunnen recreëren in het gehele gebied. Verder komen ook de beheerder van het gebied en de organisatoren van de motorcross door vereniging MACRO aan het woord.

Het derde gedeelte gaat over de resultaten van het archeologisch onderzoek in Kwintelooijen. Tevens komen daar in twee heren aan het woord die in de groeve gezocht hebben naar fossielen en zogenaamde artefacten. De een als hobbyist en de ander vanwege zijn beroep.

Het laatste en vierde gedeelte gaat over de natuur in Kwintelooijen. In acht pagina’s (de foto’s niet meegerekend) wordt er kort beschreven welke bijzondere planten- en diersoorten er leven in het gebied. Dat lijkt erg sum-

mier voor het boek, maar wie goed leest ziet een verwijzing staan naar een nog uit te geven boek: Kwintelooijen Natuurlijk. In dit boek zullen de schrijvers uitgebreid ingaan op al wat er nu leeft in Kwintelooijen. Het boek is te koop voor € 15,95 in House of Bird, het restaurant in Kwintelooijen.

Carlo van de Weerd

Elfenbankjes

foto: Tineke Wouda

Nieuwe IVN wandel- en fietsapp

IVN Natuurroutes is de nieuwe wandel- en fietsapp van IVN. De app is de opvolger van de oude app Natuur. Maar deze voldeed niet meer waarna IVN is op zoek gegaan naar een andere. De verwachting is dat IVN Natuurroutes prima aan onze eisen zal voldoen.

Met app IVN Natuurroutes beleef je de Nederlandse natuur op eigen houtje. Alle routes zijn zorgvuldig ontwikkeld en uitgezet door IVN Natuurgidsen uit de directe omgeving. Zij hebben uitgekozen wat je niet mag missen langs de route: wat voor bijzonders er groeit en bloeit, leuke tips om te pauzeren of bijvoorbeeld hoe het gebied

is ontstaan.

De gratis app leidt je over smalle bospaden, slingerende zandweggetjes, vergeten polderwegen of mooie vlonders over moeras of veen. Geen platgelopen routes, maar verrassende paadjes die je het landschap echt laten beleven – met volop ruimte om te kijken, luisteren en ontdekken.

Met de IVN Natuurroutes app:

Ontdek je de mooiste natuurroutes in Nederland

Lees of beluister je leuke natuurweetjes langs de route

Navigeer je eenvoudig via je telefoon

Wat ook handig is: de routes kunnen offline gebruikt worden. Klik hiervoor op het download icoontje (naast de groene knop).

Sinds enkele maanden zijn leden van de werkgroep Natuurpaden bezig om de eigen wandel- en fietsroutes over te zetten naar de nieuwe app. Nog niet alle beschikbare routes staan erin, maar de komende maanden zullen alle routes van onze IVN-afdeling worden opgenomen. De werkgroep beheert negen wandelroutes en vier fietsroutes door onze omgeving. Binnenkort wordt een vijfde fietsroute hieraan toegevoegd.

Download de IVN Natuurroutes app

Ontdek de mooiste wandel- en fietsroutes in heel Nederland. Met de IVN Natuurroutes app heb je honderden wandel- en fietsroutes én een digitale natuurgids op zak. Onderweg leer je over de natuur en de historie van de om-

geving. Dankzij de leuke weetjes en geluidsfragmenten haal je het beste uit jouw natuurervaring!

Download de IVN Natuurroutes app via:

Zoek je meer informatie over de natuurroutes van onze IVN-afdeling? Scan dan de QR-code:

Werkgroep Natuurpaden
IVN Veenendaal-Rhenen

Schoolexcursie Ichthus

Van 2 t/m 5 juni bezochten 20 groepjes jongeren van Havo 2 Natuurtuin Diddersgoed. Deze excursies vallen onder de lessen aardrijkskunde; voor dit project 'ontwerp je eigen droomwijk' was een leerplan geschreven.

De jongeren hadden gesprekken met de voorzitter van de Winkeliersvereniging Ellekoot, de beheerder van dierenkampje en moestuinen Buitenzorg, de wijkmanager Veenendaal-West en met mij als beheerder van Natuurtuin Diddersgoed.

Het was een intensieve week, maar wel leuk en nuttig! De jongeren waren best geïnteresseerd en beleefd. 's Middags gingen ze op school ontwerptekeningen op schaal maken, met de kennis die ze buiten hadden opgedaan. De drie leraren Aardrijkskunde waren ook enthousiast over hun nieuwe werkwijze.

Voor de lessen Aardrijkskunde gaan ze regelmatig met de klassen naar buiten. Prettige school om mee samen te werken.

Bert Budding,
Beheerder Natuurtuin Diddersgoed

Bert Budding heeft een aandachtig gehoor

In memoriam

WILLEMEN WILDEMAN-VAN DAM is niet meer onder ons. Ze is overleden op 24 juni van dit jaar. Ze mocht maar 77 jaar oud worden.

Willemien behoorde tot de eerste leden van onze IVN-afdeling. Ze is meer dan 42 jaar actief geweest. Ze was bevlogen over de natuur en kon haar kennis heel goed overdragen aan mensen. Ze behoorde tot de eerste groep schoolgidsen die educatieve activiteiten ontwikkelden. Willemien had een fenomenale plantenkennis. Ze wist op een heel plezierige manier zoveel te vertellen over de natuur, het was nooit saai en wist over een minuscuul plantje de kleinste details nog te laten zien. Ze heeft al die jaren veel mensen de Blauwe Hel laten zien, dit was echt haar terrein waar ze alles wist te staan. Samen met Dorthy Reijn en ondergetekende hebben we samen al die jaren genoten van de schoonheid die daar is te bewonderen. Zelf genoot ze denk ik nog het meest van het doorgeven van haar uitgebreide kennis.

Wij wensen haar familie veel sterkte toe.

Aly van Eijk

Pimpelmezen aan de pindakaas

Foto: Saskia Koolen

Merels in mijn stadstuin

Het merelmantje gaat meestal op zoek naar een goede plek om een nest te bouwen, overal inspecteert hij de bomen in mijn tuin aan de Schokkingstraat. Op 18 mei bouwt het merelvrouwtje in één dag op de door het mantje aangegeven plek een nest in de blauwe regen, een klimplant tegen de gevel van mijn huis.

Van 19 t/m 22 mei worden er 4 eieren gelegd. Van 22 mei t/m 2 juni broedt het vrouwtje op de eieren. Af en toe verlaat ze het nest om te foerageren. Tijdens het broeden zingt de merel overdag af en toe een strofe en is heel waakzaam om eksters te verjagen. Op 3 juni kruipt het eerste mereljong uit het ei. De ouderlijke vogels foerageren in mijn tuin, maar ook veel in het grote plantsoen aan de Dr. de Visserstraat, waarbij ze steeds over een huizenblok vliegen. De jongen kregen in totaal 8x per uur voedsel door beide ouders. Ongeveer 120 voerbeurten per dag, dat is in 2 weken tijd zo'n 1680 vluchten... Vier jongen vliegen uit na 14 dagen, op 17 juni 's morgens in de vroege. Maar gelijk werd een jong op achterpad doodgereden! Drie jongen verblijven een week in mijn tuin en worden steeds gevoerd. Na 3 weken zag ik nog 1 volgroeide merel, die later de wijde wereld in trok...

Een jonge merel

Foto: Bert Budding

Het merelpaar ging voor 2e keer broeden en het vrouwtje bouwde weer nieuw nest nu in de leilinde. Tijdens te hoge temperaturen is het nest verlaten. In verleden hoorde ik vaak tot begin juli de merelzang in Veenendaal-Zuid. Dit jaar zongen ze alle dagen tot begin augustus, bijzonder.

Bert Budding

IVN-moestuין

Wie een (moes)tuin heeft weet er alles van: elk jaar is anders en elk jaar kom je voor leuke en minder leuke verrassingen te staan. Waren het vorig jaar de slakken, dit jaar zijn ze er bijna niet maar hebben we weer te maken met enorme droogte. Op moestuin de Duiventoren is het niet anders. Met als extraatje dat we dit jaar weer regelmatig bezoek hebben van reeën. Elke week zien we de kenmerkende v-vormige pootafdrukken en kunnen we bijna bedenken welke route over de tuin ze dit keer genomen hebben. In ieder geval komen ze graag langs de bieten en snijbiet om daar een hapje van het blad te nemen. Dat vinden wij minder leuk dus we plaatsen toch maar netten. Een andere manier is om schapenwol rondom de planten te leggen, reeën houden niet van de geur. De met wol toegedekte planten zien eruit alsof ze in heerlijke bedjes liggen.

We zijn heel blij dat we, dankzij een donatie, een regentonpomp op accu hebben kunnen aanschaffen. Dat maakt het water geven een stuk makkelijker. We hoeven geen water meer uit de gracht rond de duiventoren te halen. Dat zou dit jaar ook een hele klus zijn geweest, het water zakt tijdens de warme en droge dagen zienderogen. Vooral als de buurboeren gaan beregenen.

Experiment bonen

Foto: Dorrthy Reijn

Een van de geliefde gewassen zijn de sperziebonen, wie lust die nou niet!? We telen een aantal soorten stokbonen. Als sperzieboon zijn dat Cobra, een groene en Blauhilde, een paarse boon. Deze soort teel ik ook al jaren op de volkstuin. Het mooie van bonen is dat je van gedroogde peulen het zaad kunt winnen die je het daaropvolgende jaar als zaaigoed gebruikt.

In 2024 was dat niet anders. Maar tot onze verbazing kregen we dat jaar paars-groen gevlekte bonen met in de gedroogde peulen zwartgrijs gevlekte zaden.

Het plan was om deze zaden apart te houden en in 2025 te zaaien om te zien wat daaruit dan voor bonen zouden groeien. Misschien een Duiventoren veredeling.

Zogezegd, zo gedaan. Ver van de andere bonen zetten we een aantal opgekweekte planten en dan is het afwachten.

Uitgerekend dit jaar blijkt het zelfs voor bonen wat te droog en de bloei valt wat tegen. Ook de experimentbonen groeien wel maar bloeien niet royaal.

Toch ontdekken we enkele peulen en vol verbazing zijn deze geel, die hebben we vorig jaar zeker niet gehad. Het lijken wel snijbonen. Later komen er ook gevlekte peulen. Na droging worden ze geopend en we zien diverse schakeringen zwart, donkerbruin en gevlekt aan zaden. Ook de grootte is heel verschillend (zie foto's). Daarnaast hebben alle peulen in jong stadium behoorlijk wat draad, iets wat bij de meeste soorten eruit gekweekt is. De conclusie is dat het een leuk experiment is, maar of we hier mee verder gaan?

Het was een heel interessant experiment, waarin we veel ontdekken over de waarschijnlijke voorouders van de soorten die we nu kennen en die zo ontzettend smakelijk zijn. Het is echter wel duidelijk dat wanneer je echt wilt veredelen, je dit beter aan de professional over kunt laten.

Wat dat betreft zijn tomaten véél makkelijker. Het zijn zelfbestuivers dus je kunt ervan uitgaan dat je zaden uit je tomaat gewoon opnieuw kunt zaaien. Tenzij het een F1 hybride is, maar dat is een heel ander verhaal.

Aardappeloogst en regentonpomp

Foto: Dorthy Reijn

AARDAPPELOOGST

We hebben het vast allemaal gelezen of gehoord. Dit jaar is er een geweldig goede aardappeloogst. Ook op de moestuin hebben we kisten vol met prachtige, biologisch geteelde aardappelen.

Heb je belangstelling? Tegen betaling kun je ze komen ophalen tijdens de openingstijden. Je bent welkom op dinsdagochtend en elke 2e en 4e zaterdagochtend van de maand.

De moestuin ligt aan de oude Veensegrindweg ongeveer tegenover nr 13.

Bij regen zijn we er niet! En als je er toch bent hebben we wellicht nog bieten, prei, snijbiet, bloemen of wat er verder aan oogst is in de aanbieding.

Of neem contact op met Dorthy Reijn via moestuין@ivnveenendaal-rhenen.nl.

Scholen werkgroep Veenendaal

Al 45 jaar een begrip

Wat ooit begon als een initiatief van twee enthousiaste IVN-gidsen, Arie Rijnveld en Bert de Ruiter, groeide uit tot een prachtige IVN-afdeling in Veenendaal en Rhenen. In 1979, net geslaagd voor de IVN-gidsencursus in Ede, besloten ze met frisse energie een afdeling op te richten in Veenendaal. Als start werd een natuurtentoonstelling in het Aller Erf georganiseerd.

Kinderen zijn de volwassenen van morgen en dus een erg belangrijke doelgroep. Vandaar dat alle basisscholen in Veenendaal werden uitgenodigd met de hoogste groepen 7 en 8 om deze educatieve tentoonstelling te bezoeken. Tot ieders verrassing gaven veel scholen gehoor aan de oproep, met 1300 kinderen als gevolg. Daarmee zat direct de

hele expositieweek volgeboekt. De eerste banden met het basisonderwijs waren hiermee gelegd. Dit succes bleef niet onopgemerkt. Al snel kwamen er verzoeken voor meer excursies vanuit de scholen.

Maar niet alleen de jeugd was enthousiast: zo'n 300 volwassenen bezochten de tentoonstelling, waarvan 25 zich direct aanmeldden als lid. Twaalf van hen waagden zich zelfs aan de IVN-gidsencursus. Hier, in die eerste zomer, ontsproot het fundament van IVN Veenendaal en Rhenen.

Over de honingbij valt veel te vertellen

Bert de Ruiter tijdens een slootjesexcursie

De jongsten luisteren aandachtig

Uit een door ons gegeven cursus Veldbiologie, ontstond vervolgens een kleine, hechte groep natuurliefhebbers. Zij wilden hun pasverworven kennis inzetten en jonge kinderen meenemen op ontdekkingsstocht in de natuur. Dankzij de inspirerende inzet van Jacobi de Kock (helaas al vroeg overleden) werd in 1981 de scholenwerkgroep geboren. De onlangs overleden Willemien Wildeman was één van de eerste leden. Samen vormden zij het hart van onze natuureducatie voor kinderen.

De gemeente Veenendaal herkende het belang van natuureducatie. In een periode waarin veel steden een schoolbiologisch centrum openden en schoolbiologen aanstelden, kregen wij het unieke advies: “Doen jullie het zelf maar.” Met een kleine subsidie en de belofte om naar een onderkomen te zoeken, kregen we het vertrouwen van de wethouder van onderwijs en milieu. Een vooruitziende blik, want al snel verdwenen de gesubsidieerde schoolbiologen elders weer en bleven van de centra slechts enkele over.

Wij kregen het Kraaiennest, twee houten schoollokalen aan het Kofschip, waar we lesmateriaal konden aanschaffen en uitlenen dankzij de subsidie. Sindsdien is er veel veranderd. Inmiddels huizen we in een prachtig gebouw, met een uitgebreide mediatheek vol leskisten en ander inspirerend materiaal voor basisscholen. Rondom het gebouw prijkt een schitterende educatieve natuurtuin, waar we de allerkleinsten kennis laten maken met de wondere wereld buiten. De natuurtuin Didersgoed in het Ruisseveen met zijn bijenstal – waar de imker boeiend vertelt over het leven van de bij – is favoriet bij de wat oudere groepen. Ook het Tiny Forest in Petenbos, het stadspark en Kwinteloijen bieden prachtige locaties voor onze lessen. Zelfs natuuronderwijs op school wordt dankbaar ontvangen.

Door de groei van Veenendaal is het aantal basisscholen enorm toegenomen. Waar in het begin slechts enkele scholen meededen, zien we inmiddels aanvragen van bijna alle 32 basisscholen van de gemeente. Het afgelopen

De imker in actie

jaar bereikten we, dankzij 110 excursies, maar liefst 2500 leerlingen — met een team van slechts 11 vrijwillige gidsen. Ja, vrijwilligers werven blijft een uitdaging. Maar wat geeft méér voldoening dan een kind vol verwondering zien kijken naar een bodemdiertje, kikker of waterdiertje?

Met trots kijken we terug op deze reis: van pioniersjaren tot een bloeiende, toekomstgerichte IVN-afdeling met haar twee succesvolle scholenwerkgroepen in Veenendaal en Rhenen. Zij zorgen ervoor dat de liefde voor de natuur via de kinderen van nu ook aan de volgende generaties doorgegeven wordt. Hoe belangrijk is dat!!!

Bert de Ruiter

Historie Het Groene Blad

40 jaar IVN Veenendaal en 40 jaar Het Groene Blad zijn mijlpalen. IVN-leden uit Veenendaal vallen tot 1985 onder afdeling Ede-Veenendaal. In dat jaar ontstaat de zelfstandige afdeling IVN Veenendaal, in 2007 omgedoopt tot IVN Veenendaal-Rhenen. Tegenwoordig telt IVN circa 30.000 leden (van wie bijna een derde actief), verdeeld over 162 afdelingen en ondersteund door 170 beroepskrachten.

Ons eerste eigen onderkomen is ‘t Kraaiennest aan ’t Kofschip in Veenendaal-West, feestelijk geopend in 1988. We groeien uit ons jasje en verkassen 1 januari 1999 naar *De Groenhof* aan de Karel Fabritiusstraat in Veenendaal-Zuid. Hier is ruimte voor de aanleg van een educatieve tuin. Aangezien de gemeente andere plannen heeft met ons terrein, betrekken we 23 jaar later onze huidige locatie, een verduurzaamd gebouw aan het PWA-Park. Uiteraard onder de ingeburgerde naam *De Groenhof*. Op het coveroverzicht hierna zijn de drie locaties in beeld gebracht op respectievelijk rij 1, 1 en 5.

Hoe noemen we onszelf in de loop der tijd op de covers?

- Instituut voor Natuurbeschermingseducatie afdeling Veenendaal (let op de alternatieve spelling!)
- Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, Vereniging ter bevordering van het milieubesef, afdeling Veenendaal
- Vereniging voor natuur- en milieu-educatie Afdeling Veenendaal e.o.
- IVN Veenendaal-Rhenen (kort maar krachtig)

Het lettertype van de oudste nummers oogt alsof ze zo uit de ouderwetse typemachine zijn gerold. Tot de zomer van 2007 is het blad geheel in zwart-wit en op A5-formaat. Sindsdien verschijnt de voorkant in kleur met ondergetekende als vaste leverancier van de coverfoto's. In 2014 wordt het blad dubbel zo groot door het op A4-formaat te drukken en tevens een foto op de achterflap toe te voegen. Vanaf 2015 verschijnt een deel van de foto's in kleur.

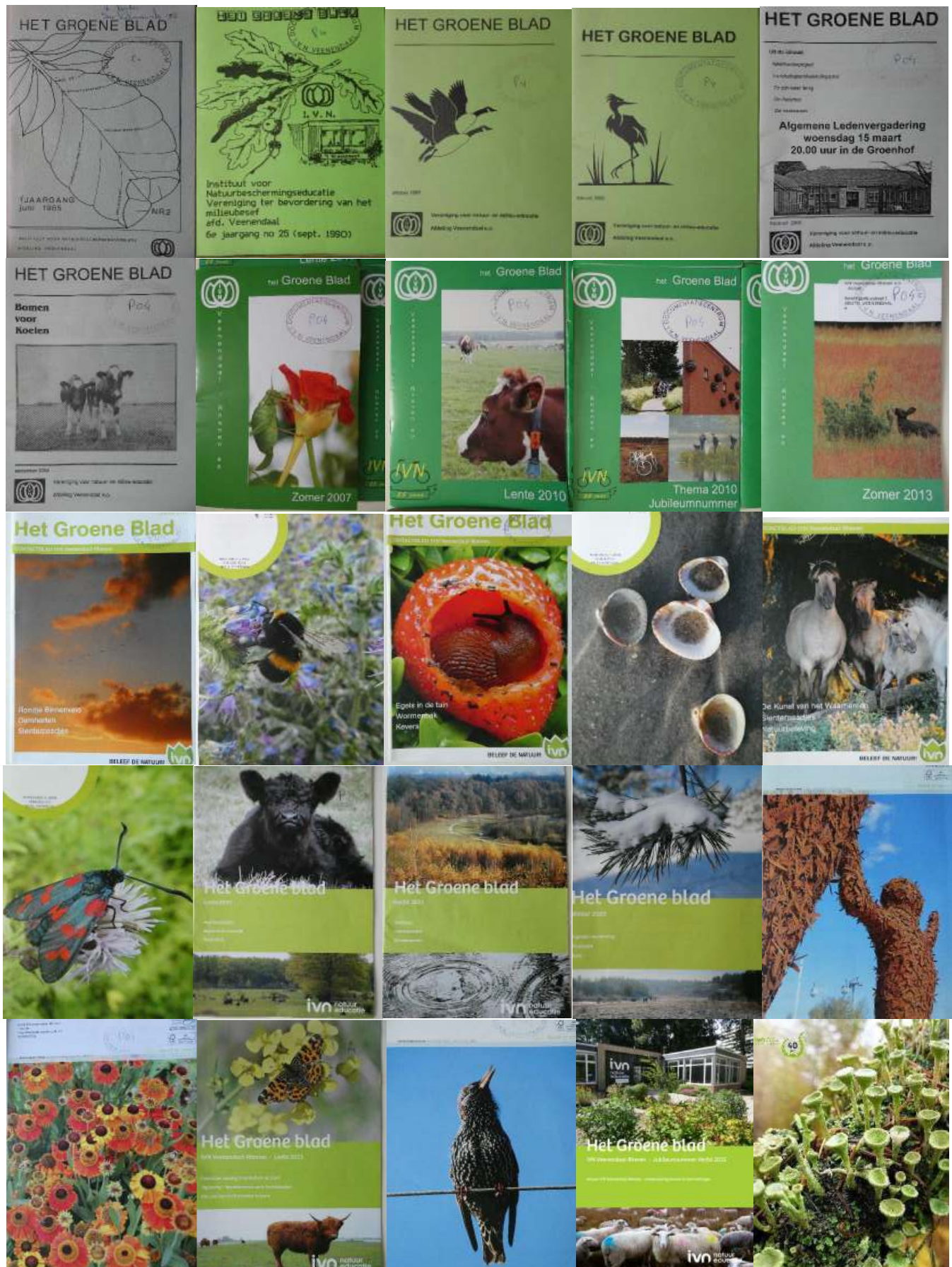
In 2020 nemen we afscheid van het fenomeen *themanummer* en krijgt de cover een ander aanzien met maar liefst twee afbeeldingen.

Sinds de wintereditie van 2020 mogen we ons Groene Blad gerust een glossy noemen. Het drukwerk glimt je in fullcolour tegemoet op glanzend papier. Bezorgers hebben hieraan een flinke kluit. Het blad is zwaar en glad en een stapel ontglipt je zomaar.

Wie dat wenst, kan het papieren exemplaar inruilen voor een elektronische versie, waarvan verzending per mail plaatsvindt. De redactie oogst regelmatig complimentjes, ook van buiten de afdeling. Waarvoor dank.

Tineke Wouda

Groene Blad - 40 jaar covers

Impressie fotowedstrijd

Zie de Fotogalerie op www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen voor alle foto- en tekstbijdragen

Historie Natuurtuin Diddersgoed

Begin jaren tachtig leverde het gebruik van bestrijdingsmiddelen binnen de bebouwde kom ook al enige onrust bij een deel van de Veenendaalse bevolking op.

In maart 1983 organiseerden bewoners in Veenendaal-West naar aanleiding van het structureel bespuiten van onkruid met chemische middelen een handtekeningenactie. De bewoners stuurden de handtekeningen met begeleidend schrijven naar de gemeenteraad.

Binnen de Milieuwerkgroep Veenendaal kwam in 1985 het idee naar voren om te komen tot een natuurtuin waar iedereen – bewoners, ambtenaren en politici – kunnen zien hoe groenbeheer werkt met toepassing van inheemse planten en zonder gebruik te maken van chemische bestrijdingsmiddelen.

Er werd een aparte werkgroep Natuurtuin opgericht in samenwerking met Groei & Bloei. We zijn samen met Henk Heemsbergen van de Adviesgroep Vegetatiekunde (WUR) wezen kijken in diverse natuurtuinen. Ook kregen we de nodige adviezen van Arie Koster.

Door Josien Segers, tuinarchitect en medewerkers dienst Gemeentewerken werd een ontwerp-tekening en een uitvoeringsplan gemaakt. De werkgroep Natuurtuin ging in 1985 deel uitmaken van de net opgerichte IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen, evenals de Milieuwerkgroep Veenendaal.

Eindelijk, in 1989, kwam het besluit tot aanleg van deze natuurtuin langs Ruisseveen. Op 6 juni 1993 werd de tuin feestelijk geopend door verantwoordelijk wethouder Joke Marijnissen.

Bert Budding

Beheerder Natuurtuin Diddersgoed

Studiegroep Heemtuinen.

Zoals in de voorgaande editie gemeld is, willen wij als I.V.N. bij de Gemeente Veenendaal de behoefte aan een Educatieve natuur- of landschapstuin aankaarten. T.z.t. willen we met concrete voorstellen komen. Inmiddels hebben zich 7 leden gemeld die zich daarmee bezig willen houden. De eerste vergadering is achter de rug. Besloten is om in de buurgemeenten bezoeken te gaan brengen aan de daar aanwezige heem- of landschapstuinen en daar gesprekken te voeren met ontwerpers. Een bezoek aan de landschapstuin in Apeldoorn heeft al plaats gevonden, waarbij men rondgeleid werd door de opzichter van de Plantsoenendienst die verantwoordelijk is voor aanleg en beheer. Een zelfde bezoek aan Ede staat op het programma. Afspraken zijn inmiddels gemaakt.

Wat er aan Diddersgoed vooraf ging (Archief sept. 1985)

Eigen ruimte.

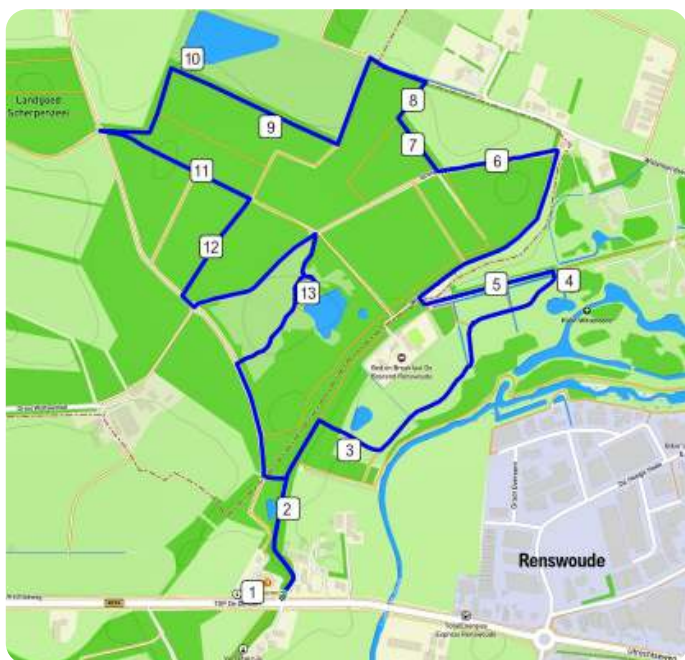

Zoals vermeld hebben wij de Gemeente gevraagd een lokaliteit beschikbaar te stellen waarin wij een Natuur- en Milieu Educatief centrum kunnen starten. De besprekingen hierover met de Gemeente zijn in volle gang. Er is goede hoop dat dit op korte termijn lukken zal. In ieder geval hebben de wethouders Van Hall en De Ruiter ons alle medewerking toegezegd. Natuurlijk zal ons dan veel werk te wachten staan voor inrichting en wij willen daarom alvast een beroep doen op eenieder, lid of donateur, zich t.z.t. beschikbaar te stellen om zo samen een goed Natuur- en Milieu Educatief centrum van de grond te krijgen. U kunt zich alvast opgeven bij Itty Koster.

Wat er aan De Groenhof vooraf ging (archief sept. 1985)

Jubileum wandelroute “De Dennen”

In ons jubileumjaar heeft de Werkgroep Natuurpaden één van onze eerste beschreven wandelroutes van onze IVN-afdeling weer tot leven gewekt. Het gaat om wandelroute “De Dennen”, een afwisselende route door een mooi gedeelte van de Gelderse Vallei tussen Renswoude en Scherpenzeel. Meer dan 35 jaar geleden is de eerste versie van deze wandeling samengesteld door de toenmalige leden van de Werkgroep Natuurpaden. Geruime tijd was de routebeschrijving en de tekst van deze route onvindbaar. Vorig jaar vonden we een exemplaar in het archief, een boekje uit 2004. We hebben deze versie van de route aangepast naar 2025. In de afgelopen 20 jaar is er aardig wat veranderd in dit gebied. We hebben de route op twee punten gewijzigd, en de natuurinformatie aangepast en/of ingekort.

Routekaart De Dennen

De eerste wijziging betreft een ommetje over landgoed “Wittenoord”, aan het begin van de wandeling. Hier zijn een aantal jaren geleden o.a. weilanden omgevormd tot een (half-) natuurlijk landschap, en daarmee beekdal van de Lunterse Beek. Ook zijn er poelen gegraven voor nieuw waterleven (amfibieën, waterinsecten). Landgoed “Wittenoord” is een modern landgoed, aangelegd conform de “Natuurschoonwet”. Eén van de voorwaarden is dat het landgoed gedeeltelijk opengesteld is voor wandelaars. Daarom is 90% vrij toegankelijk. Verderop loopt de wandeling door een gebied, behorende bij Landgoed Scherpenzeel. Je komt langs een zogenaamd

rabattenbos. Dat is een bos aangelegd op plaatsen waar de grond niet geschikt was voor landbouw omdat het te moerassig was. Vanwege de drassigheid werden de bomen geplant op zogenaamde rabatten. Dit zijn opgehoogde stukken grond tussen ontwateringsgreppels, zodat de bodem droog genoeg was om de bomen te laten groeien.

De tweede wijziging in de route, verder naar het eind van de wandeling, is een stukje over een fraai heideveld waarin een bosven ligt. Dit gebied heet Groot Wolfswinkel en wordt ook wel het moeras bij Groot Wolfswinkel genoemd. Op de paden over het heideveldje vind je de ovale keutels van schapen van het Schoonebeker ras. De schapen zorgen ervoor dat de heide niet opnieuw dicht groeit. Langs het water staan gagelstruiken. Gagel is een meerjarige struik die goed gedijt op een bodem die 's winters nat is en 's zomers droog. Vroeger, toen hop nog niet gangbaar was in bier, werd in onze streken vaak gagel gebruikt als conserveringsmiddel en smaakmaker. In de beschrijving is een QR-code opgenomen. Scan deze om de legende van Groot Wolfswinkel te lezen.

Het is bijna 40 jaar geleden dat de eerste versie van “De Dennen” samengesteld is, deze wandelroute is daarom met recht een Jubileumwandeling te noemen.

Ven Groot Wolfswinkel

Foto: Henk te Paske

Praktische opmerkingen:

Wandelroute “De Dennen” staat op onze IVN-website, op wandelzoekpagina.nl en op de IVN Natuurroutes app

De wandeling start bij restaurant De Dennen, Utrechtseweg 341, Renswoude

De afstand is 4,5 km

Honden zijn niet toegestaan, ook niet aangelijnd

Bij nat weer kunnen sommige stukken van de wandeling modderig zijn, zorg voor goed schoeisel

Harmannus Harkema

Werkgroep Natuurpaden

Voortuinen in het zonnetje

Groei & Bloei (60 jaar) en IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen (40 jaar) zijn samen 100 jaar geworden en dat is gevierd met een voortuinenactie!

Zonder wedstrijdelement besteden we aandacht aan bijzondere voortuinen en balkons! Van alle aanmeldingen zijn we op zoek gegaan naar het verhaal achter deze bijzondere stukjes lokale natuur. In dit jubileumnummer zetten we vijf mooie tuinen in de schijnwerpers.

DE VOORTUIN VAN ATE

Een speelse tuin

Ate woont sinds 2021 in zijn huidige woning aan Kamgras 52 in Veenendaal. Hij is in 2023, met hulp van een hovenier, begonnen met ontwerp en aanleg van zijn nieuwe voortuin. Ate: "De voortuin is in dezelfde stijl aangelegd als die in de achtertuin: speels, met heel veel kleur door het hele jaar heen, met terrassen en veel ruimte voor leven, ook in de hoogte".

Hij vindt dat, als je op de voortuin komt aanfietsen, dat die een speels karakter met het huis geeft. Verder is hij heel tevreden over de glansmispels (Photinia) tegen de buitenmuur. Die verbinden de muur mooi met de tuin. Om de grond in conditie te houden mengt hij elk jaar ruim compost bij. Hij vermeerderd ook zelf zonnehoe (Echinacea) en leliegras.

Tip van Ate: zuinig met water omgaan in de tuin. Beter één keer in de paar dagen heel veel en alleen de bodem natmaken. Alleen de bodem begieten, niet de planten besproeien.

DE VOORTUIN VAN COBY

Donkere kleuren laten schitteren

Coby is dol op bloemen en planten en vertelt enthousiast over haar tuin. Met haar man is zij 20 jaar geleden in het huis aan Larekamp 38 in Elst komen wonen en al gauw werd de voortuin naar eigen inzicht aangelegd. De tuin is symmetrisch ingedeeld en wat direct opvalt zijn de twee forse sierpotten met elk een roestkleurig metalen bloem/-

kunstwerk. Hieromheen zijn gele begonia's gepoot. De twee kersenbomen aan beide kanten van het klinkerpaadje zijn in 20 jaar flink gegroeid. Grote takken snoeien ze zelf regelmatig terug.

Donkere kleuren vindt Coby mooi en dat is te zien aan de beplanting. Zo is er een rode beukenhaag, het blad van de kersenboom is rood en natuurlijk staat ook het purperklokje in de tuin. Gelukkig heeft ze geen last van ongedierte of plantenziektes.

Wel ziet ze overal varkensgras, een soort onkruid, omhoogschieten. Gewoon wieden en geen bestrijdingsmiddelen gebruiken, dat is hoe Coby het graag doet. Er staat een regenton aan de zijkant van het huis. Het watergeven wordt tot een minimum beperkt. Alleen de plantjes die net gepoot zijn krijgen de eerste tijd water totdat zij goed aangeslagen zijn.

Vraag van Coby: hoewel er diverse pogingen zijn ondernomen om een composthoop aan te leggen en hiermee de grond te verbeteren is dit tot nu toe nog niet gelukt.

DE VOORTUIN VAN INGRID

Spontane tuin vol herinneringen

Ingrid: "... elk jaar is mijn tuin weer een verrassing, wat komt op ... en waar? En welke beestjes komen hierdoor vaak op bezoek?".

Ingrid woont sinds 8 jaar op deze plek aan De Horst 29, Achterberg en de voortuin heeft langzaam een metamorfose ondergaan. Rondom het pad naar de voordeur is een middelhoog hek en bij het keukenraam een pergola aangebracht, zodat daaraan de planten de hoogte in kunnen. De beplanting is zeer gevarieerd en de tuin is spontaan en impulsief ontstaan. Veel planten zijn begonnen als stekjes die ze heeft uit de tuin van haar ouders, ook fervente tuinliefhebbers. Dus Ingrid zet de traditie voort. Er komt daarnaast veel op uit zaad dat ze verzamelt onderweg.

Zo'n 2 jaar geleden is de regenpijp afgekoppeld van het riool en via een slang wordt de voortuin nu voorzien van water. Verder vinden ook dieren een plekje in deze oase: vogelkastjes, insectenhotel en waterteilen.

Vraag van Ingrid: wie kan advies geven over hoe het afgekoppelde regenwater op een leuke manier te integreren in de voortuin.

DE VOORTUIN VAN JEANETTE EN KLAAS

Passie voor kleuren, van zaad tot voortuin

Zodra je de voortuin van Jeanette en Klaas aan de Prins Bernhardlaan 171 in Veenendaal nadert, springen alle felle kleuren direct in het oog: lichtpaarse vlinderstruik, blauwe, witte en paarsroze lobelia's, oranje afrikaantjes en rode knolbegonia's.

Jeanette en Klaas wonen nu al bijna 25 jaar op het huidige adres en in de loop van de jaren heeft de voortuin vorm gekregen. Langzamerhand zijn veel vaste planten voor eenjarigen ingeruild. Al heeft de vlinderstruik, die nog van opa en oma is geweest, ook een mooie plek.

Eenjarigen zijn de passie van Klaas. Hij zaait ze zelf, de viooltjes voor het najaar zijn inmiddels (augustus) gezaaid. Als de plantjes groot genoeg zijn gaan ze naar buiten en wel "in rijtjes, volgens de tekening" geplant.

Vraag van Klaas: ken je 'n eenjarige plant die net zo mooi diep-blauw is als lobelia, maar wel beter tegen de warmte kan?

BUURTTUIN RIBEROZA

Een verbindende tuin

Met bezieling vertelt Lea over hoe het februari 2025 met deze buurttuin op de hoek Ribeslaan en Rozenlaan in Rhenen begon. Daarvoor was het een verwilderd stukje grasland en hondenuitlaatplek. Enthousiasme en medewerking van burens, gemeente, woningstichting en fondsen maakten dat er spoedig met de tuin begonnen kon worden. Met creativiteit, duurzaamheid (biologisch, turf-vrij) en inventiviteit werd de tuin aangelegd en ingedeeld in diverse perken: kruiden, planten op kleur, moestuintje en een perk met inheemse planten.

De ligging van de tuin is dusdanig dat deze niet de hele dag in de zon ligt. Water geven blijft zo tot een minimum beperkt. Een gesponsorde grote regenton voorziet daarin grotendeels.

Lea: "Wat we fantastisch vinden is dat naast al het mooie groen, de buurt zo tot bloei komt. De tuin is in de korte bestaanstijd de spil geworden van sociale contacten en initiatieven. Er staat een bankje, geschonken door een buurvrouw. Iedere eerste zaterdag van de maand wordt de tuin gezamenlijk onderhouden. Elke maandagochtend is er de mogelijkheid om samen koffie te drinken'.

Tip van Lea: graag wil Lea haar kennis en ervaringen delen en mochten er mensen zijn die in hun buurt een dergelijke tuin willen realiseren dan wil zij hier graag over meedenken.

Heb je tips of vragen, mail ze naar info@ivnveenendaal-rhenen.nl.

Samenvatting teksten: Ton Ezendam

Primera
 Van Walssem

VEENENDAAL | SCHERPENZEEL

boeken tijdschriften wenskaarten
 cadeaukaarten kantoorartikelen
 kansspelen tickets tabak

 Primera Van Walssem
 2111 Scherpenzeel 06-4371 20
primera@vanwalssem.nl

 Primera Scherpenzeel
 06-4371 20
primera@scherpenzeel.nl

...HOOR HOP Prima

40bomen route

Stap-op-stap-af jubileum fietsroute langs 40 markante bomen in Veenendaal

Onze IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen bestaat 40 jaar. Jubilea en tradities zijn met elkaar verbonden. Bij het 25-jarig jubileum in 2010 is er een jubileumfietsroute “Een GROENE blik op Veenendaal” beschreven. Ter ere van het huidige jubileum hebben wij een fietstocht uitgezet langs 40 karakteristieke bomen binnen de bebouwde kom van Veenendaal. Is er nu sprake van een traditie? Dat zullen we zien in 2035. Bij het tot stand komen van “De 40bomen route” was de hulp van bomenexpert en IVN-lid Jan Willem de Groot (directeur Terra Nostra) van groot belang.

Belang van bomen

Bomen zijn erg belangrijk voor de stad. Hieronder staan een aantal feiten en getallen van de website van De Gezonde Stad.

Bomen zorgen voor betere lucht: ze slaan niet alleen CO₂ op (24 kg per volgroeide boom), maar ze produceren ook zuurstof (50 kg per volgroeide boom)

Bomen zorgen voor biodiversiteit: belangrijk voor vogels, kleine zoogdieren en insecten

Bomen vangen overtollig water op: een stadsboom kan zo’n 500 liter water per jaar afvangen

Bomen houden de stad koel: met voldoende bomen in de stad kan de temperatuur door het geven van schaduw en het verdampen van water ongeveer 2-3 graden verkoelen
Bomen maken ons gezonder en gelukkiger: wellicht wat moeilijker te meten, maar een onderzoek in Toronto (Canada) bleek dat tien extra bomen per stratenblok ervoor zorgen dat leeftijd gerelateerde gezondheidsklachten gemiddeld zeven jaar later optreden!

En dan nu de fietsroute

We hebben onszelf de beperking opgelegd van een fietsroute langs “slechts” 40 bomen. De keuze voor de bomen die we in de route hebben opgenomen is arbitrair. Je zult wellicht waardevolle of markante bomen kennen die niet in de route zijn opgenomen.

Het Veenendaalse bomenbestand is dynamisch. In de fietsroute zijn zowel oude eerbiedwaardige bomen opgenomen als ook jonge karakteristieke bomen. Op het Stationsplein bij station Veenendaal Centrum staan oude beuken, die extra zorg nodig hebben om ze te behouden. De imposante rode beuk voor de Frisia villa is al meer dan een eeuw oud en vormt een levend monument dat perfect past bij de statige uitstraling van de villa. De dynamiek in het bomenbestand blijkt uit de boomsoorten in de Julianastraat. Jarenlang bepaalden acacia’s hier het beeld, met hun grillige stammen en geveerde bladeren, en geurige, witte bloemtrossen. Langzamerhand worden ze vervangen door andere boomsoorten, zoals de honingboom en de valse christusdoorn.

De route gaat langs bomen uit de gehele wereld, je komt o.a. de Japanse zelkova, de Canadapopulier, de Amerikaanse amberboom, de Japanse sierkers, de Himalayace-

Japanse zelkova

Foto: Jan Willem de Groot

der, de Italiaanse populier, de Libanonceder, de Kaukasische vleugelnoot, de Japanse notenboom en de Hollandse linde tegen.

Je ontmoet ook bomen met een speciaal verhaal: eentje die genoemd is naar een Russische prinses, een boom met een schors met “ogen”, een nazaat van de Anne Frank-boom en een boom waarvan verhalen gaan dat deze in de oorlog als uitkijkpunt is gebruikt.

En je kunt zeggen dat “De 40 bomen route” een heel kleurrijke route is: je fietst langs een witte paardenkastanje, een grauwe abeel, een zilverlinde, een zwarte els, een rode beuk, een groene treurbeuk en een witte acacia.

De route heeft geen vast startpunt, je kunt beginnen waar je wilt. Wij hebben als startpunt gekozen voor de Frisia villa in het centrum. De 40bomen route is een echte stap-op-stap-af route. Logische stap-af punten zijn de beide begraafplaatsen, waar veel karakteristieke bomen staan. In eerste instantie is de bomenroute via onze mooie nieuwe app IVN Natuurroutes te volgen. De app is te downloaden via Google Play en de App Store. Je wordt aan de hand van de kaart op je smartphone langs de route geleid en bij elke boom uit de route komt er een popup met informatie.

Liever de route volgen vanaf papier? In het najaar is de route ook via onze website te downloaden. Op de papieren route staat de complete routebeschrijving met informatie over alle 40 bomen.

Dus: pak de fiets en leer meer over bijzondere bomen in Veenendaal.

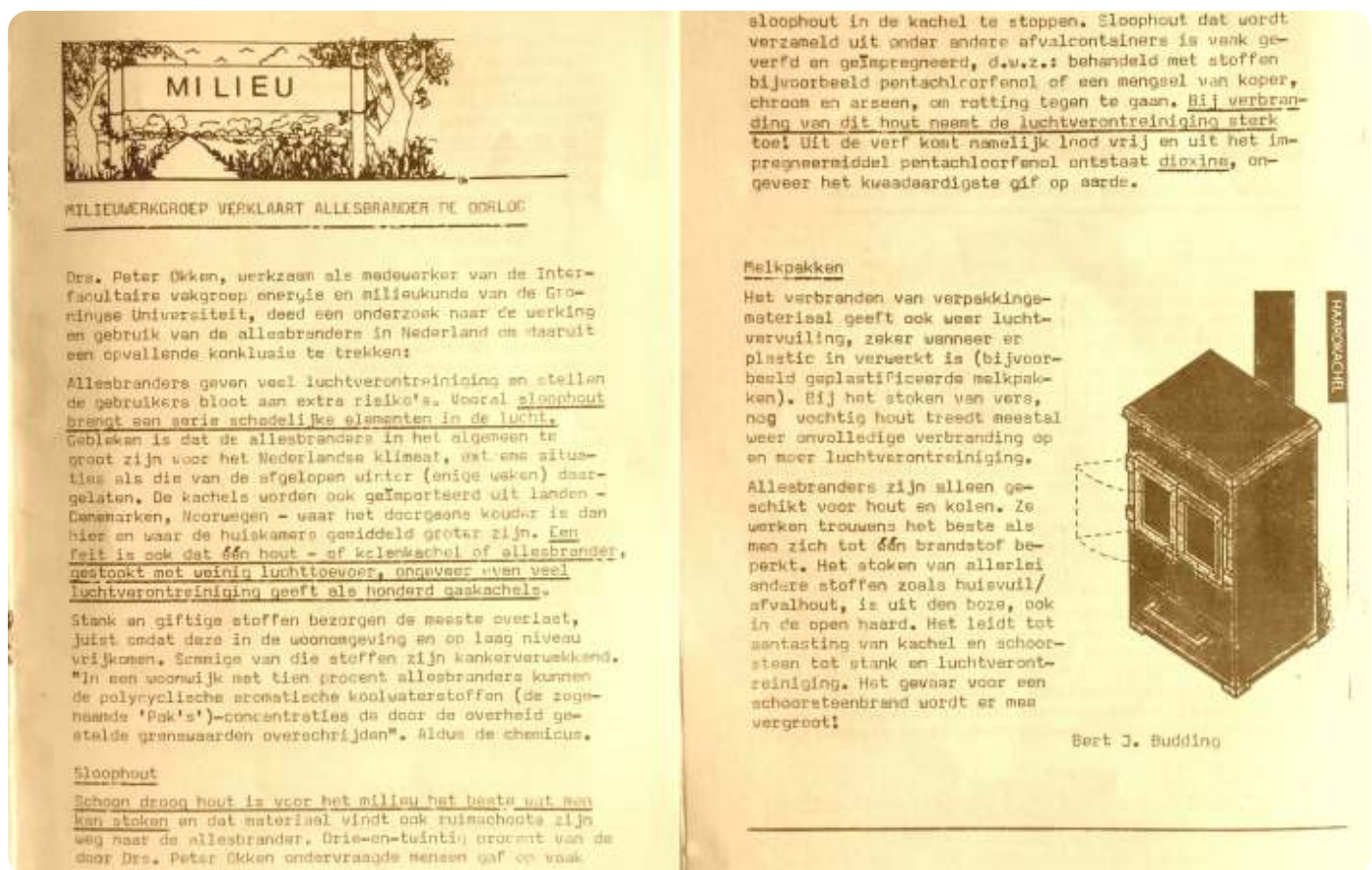
Bronnen:

Jan Willem de Groot (Terra Nostra)

De Gezonde Stad: <https://degezondestad.org/blog/vijf-redenen-waarom-bomen-zo-belangrijk-zijn-juist-in-de-stad/>

Namens de werkgroep Natuurpaden,
Harmannus Harkema

Milieuwerkgroep verklaart allesbrander de oorlog / 1985

Veertig jaar later is dit thema actueler dan ooit!

LUCHT OVERAL NOG TE ONGEZOND DOOR HOUTKACHELS, VUURKORVEN EN BARBECUES: 1,2 MILJOEN MENSEN HAPPEN NAAR ADEM
BREAKING NEWS: OP 13 SEPTEMBER 2025 IS ONGEZONDE LUCHT DOOR HOUTSTOOK ONDERWERP VAN GESPREK IN DAGBLADEN EN OP TELEVISIE

Meer dan een miljoen longpatiënten in Nederland happen naar adem door te vuile lucht. Dat ligt niet aan de industrie of auto's, maar aan houtkachels, vuurkorven en barbecues.

Dat stelt het Longfonds, dat zich baseert op recente metingen van fijnstof door het RIVM. De noordelijke rand van Nederland en Zeeland scoren het beste. Gemeenten als Den Bosch, Utrecht en Eindhoven het slechtst. Geen enkele gemeente haalt de adviesnorm voor fijnstof van Wereldgezondheidsorganisatie WHO. "Onze lucht wordt steeds schoner, maar het is nog steeds geen gezonde lucht", zegt Károly Illy, directeur van het Longfonds.

Zo is de uitstoot van zwaveldioxiden in vijftig jaar razendsnel gedaald. Ook stikstofoxiden en ammoniak - boosdoeners in de stikstofcrisis - tonen een dalende lijn. Maar de kleinste roetdeeltjes, die diep in onze longen doordringen, blijven een zorgpunt. Naast longproblemen kunnen ze bij langdurige blootstelling hart- en vaatziekten veroorzaken.

Nederland telt 1,2 miljoen mensen met longaandoeningen. Zij raken geregeld in ademnood door vuile lucht. Eén op de vier Nederlanders stelt zelfs regelmatig tot vaak last te hebben van houtstook in hun omgeving. Voor mensen met een longziekte veroorzaakt het astma-aanvallen, een hoger gebruik van medicijnen en eindigt het soms op de eerste hulp.

Het meest opmerkelijke: we doen het onszelf aan. Twintig jaar geleden waren uitlaatgassen van het wegverkeer de grootste boosdoener. Auto's en vrachtwagens bliezen in 2005 8,5 miljoen kilo fijnstof door hun uitlaat. Een deel kwam door remschijven en bandenslijtage. De uitstoot van huishoudens zat daar met 8,4 miljoen kilo nipt onder. Inmiddels is het volledig omgekeerd. Strengere milieuregels zorgden ervoor dat de uitstoot van wegverkeer (2,2 miljoen kilo) en industrie (3,0 miljoen kilo) flink is gedaald. Ook huishoudens zaten in 2024 lager, maar onze open haarden en houtkachels spuwen met 5,7 miljoen kilo fijnstof meer kleine roetdeeltjes uit dan verkeer en industrie samen. Gebrek aan regelgeving is hieraan debet. De maatregelen in het Schone Lucht Akkoord zijn té vrijblijvend. Doel is een gezondheidswinst te halen van 50% in 2030 ten opzichte van 2016. Maar slechts 130 van de 342 gemeenten hebben het akkoord ondertekend. Zelfs gemeenten die wel hebben ondertekend, laten economische belangen soms toch prevaleren. Zucht.....

Tineke Wouda

Gezocht: controleurs natuurroutes

De Werkgroep Natuurpaden zoekt mensen die nu en dan, samen met een lid van de werkgroep, een IVN wandel- of fietsroute willen controleren. Elke route wordt momenteel eens per 15 maanden gecontroleerd op de juistheid van de routebeschrijving en de inhoud van de natuurinformatie. Eens per 15 maanden, omdat de routes dan in steeds een ander seizoen worden bekeken. We controleren de routes steeds met 2 personen, een lid van de werkgroep en een padencontroleur, één via de routeapp op de smartphone en één via de papieren versie.

De werkgroep bestaat uit 4 leden en er zijn nu 4 padencontroleurs. Kijk voor een overzicht van onze routes op de website van onze afdeling.

Uitbreiding van de groep padencontroleurs

Het aantal natuurroutes wordt groter. We hebben nu 9 wandelroutes (4 tot 10 km) en 5 fietsroutes (31 tot 36 km). In dit jubileumjaar hebben we wandelroute “De Dennen” en de 4obomen fietsroute ontwikkeld (zie de artikelen “Jubileum wandelroute De Dennen” en “De 4obomen route” elders in dit blad. En in 2026 brengen we wandelroute nummer 10 tot stand.

We merken vaak dat “onbekende ogen” van personen die de wandel- of fietsroute nog niet of minder goed kennen, met waardevolle vondsten en opmerkingen komen tijdens het controleren van een route.

Omdat de ervaring leert dat er tussen de controlemomenten toch veel kan veranderen, willen we het tijdsinterval tussen de controles terugbrengen van 15 naar 9 maanden. De huidige leden en padencontroleurs geven vooral de voorkeur aan het controleren van de wandelroutes, daarom is er vooral uitbreiding gewenst met mensen die (ook) de fietsroutes willen controleren.

Twee keer per jaar organiseert de werkgroep een themamiddag om ideeën en ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren. Dit doen we aan de hand van het nalopen van een wandelroute.

Heb je zin en tijd om nu en dan de natuur in te gaan met één van de leden van de Werkgroep Natuurpaden? Of wil je eerst meer weten? Mail dan naar: natuurpaden@ivn-veenendaal-rhenen.nl.

Harmannus Harkema, Werkgroep Natuurpaden

Groenhofstuin

De tuin van de Groenhof is weer een jaar verder in de verandering van kinderspeelplaats naar een mooie tuin en de planten zijn groter geworden en bloeien rijker, zoals ook de bedoeling is.

Wel heb ik de indruk dat het aantal insecten niet verder toeneemt en er eerder minder dan meer vlinders, bijen en zo zijn. Maar ze zijn er wel, zoals hier de akkerhommel (*Bombus pascuorum*) die net met zijn tong op zoek gaat naar nectar in de bloem van de salie.

Of zoals hier de tweede generatie of zomergeneratie van het landkaartje (*Araschnia levana*), die daarvoor de wilde marjolein bezoekt.

De naam landkaartje heeft de vlinder omdat op de onderkant van de vleugels een patroon van lijnen te zien is die doen denken aan een landkaart. In de landen om ons heen heeft de vlinder een overeenkomstige naam gekregen. In Engeland noemt men hem Map Butterfly en in Frankrijk La Carte Geographique.

De wetenschappelijke naam *Araschnia* schijnt afgeleid te

Landkaartje

Landkaartje (onderkant)

zijn van spinnenweb. Ook dit is een verwijzing naar de lijntekening op de onderzijde van de vleugels.

De eerste of voorjaarsgeneratie van het landkaartje is meer oranje met wat zwart en verschilt daarmee van de zomergeneratie, die donkerder is met witte vlekken. Uit onderzoek is gebleken dat dat te maken heeft met het

Citroenvlinder

aantal uren dat het licht is op een dag. Bij minder daglicht in het voorjaar krijgt de vlinder een meer oranje kleur en bij langer daglicht in de zomer meer zwart met witte vlekken.

De waardplant voor het landkaartje is, net als voor veel andere vlinders, de brandnetel (*Urtica dioica*).

In de tuin van de Groenhof hebben wij ook een hoekje voor deze plant. De plant is niet echt mooi, prikt naar en woekert, maar is erg belangrijk voor o.a. veel vlinders, waaronder de atalanta, de dagpauwoog, de gehakkelde aurelia en de kleine vos.

Een andere vlinder die zich regelmatig in de tuin laat zien is de citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*).

Hier op zoek naar nectar in plant uit de anjerfamilie met de fraaie Nederlandse naam prikneus (*Silene coronaria*). Door de vele haren op de bladeren hebben deze een grijs-groene kleur. De kleur van de bloemen wordt magenta genoemd. Men gaf de naam prikneus aan de plant omdat boven op de vruchtdoos puntige uitsteeksels zitten als een soort kroontje. Wanneer je erg graag de geur van de bloem wil opsnuiven en je je neus tegen de bloem drukt, dan zullen de punten van dit kroontje je prikken. U bent hierbij dus gewaarschuwd.

De citroenvlinder is een groengele dagvlinder, die op zowel de voor- als achtervleugels in het midden een donkere stip heeft. Deze vlinder is vaak in tuinen te zien,

Kamille

Menuetzwefvlieg op kamille

maar voor zijn voortplanting gaat hij meestal het bos in. Zijn waardplanten zijn twee soorten heesters uit de vuilboomfamilie, de wegedoorn (*Rhamnus cathartica*) en sporkehout (*Rhamnus frangula*). Het tweede deel van de wetenschappelijke naam van de vlinder, *Rhamni*, verwijst daar ook naar.

De zomer heeft dit jaar naast veel zon ook wel de nodige grauwe dagen gekend. Prettig voor ons is dat we in de Groenhofstuin dan nog steeds kunnen genieten van de gele kamille (*Anthemis tinctoria*). Die plant staat ons met heel veel zonnetjes toe te lachen.

Sinds de late middeleeuwen wordt deze plant al verbouwd om er citroengele en olijfgroene verfstof van te maken. De soort aanduiding 'tinctoria' geeft dat ook aan. In deze tijd is het vooral een sierplant.

De bloemen worden veel bezocht door bijen, hommels, zweefvliegen en andere insecten. Op de foto hieronder brengt een menuetzwefvlieg (*Syritta pipiens*) een bezoekje aan zo'n zonnetje op zoek naar voedsel.

De menuetzwefvlieg is een kleine slanke zweefvlieg die goed te herkennen is aan de dikke dijbenen. De aanduiding menuet heeft de zweefvlieg te danken aan de wijze waarop hij naar vrouwtjes toegaat. Daarbij gaat zijn kop naar beneden, waardoor het wel lijkt of hij een buiging maakt, zoals bij de menuetdans de heer een elegante buiging maakt voor de dame. Zelf heb ik dat nog nooit gezien van de zweefvlieg, maar aan de dikke dijen herken je deze vlieg direct als hij op een bloem zit. Op internet heb ik geprobeerd een verklaring of vertaling van de wetenschappelijke naam van de menuetzwefvlieg te vinden, maar daar heb ik helaas niets over kunnen vinden.

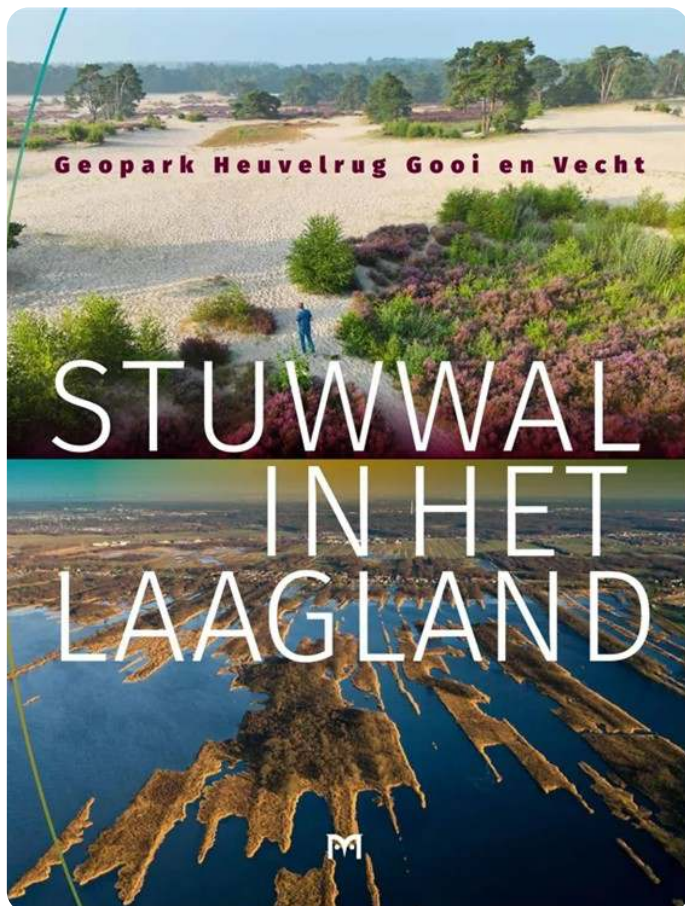
De menuetzwefvlieg legt zijn eitjes op mest of compost. De larven zijn filteraars en leven op organisch rottend materiaal.

Dit zijn enkele bloemen en beestjes die in de tuin van de Groenhof te zien waren deze zomer. Maar er was meer, veel meer. Wil je het ook weleens zien, kom dan op dinsdagochtend gerust even kijken.

Piet Knopperts, lid Tuinteam

Boek Stuwwal

Vogeltrek op Vlieland

BOEK: STUWWAL IN HET LAAGLAND

Op 12 maart is het boek *Stuwwal in het laagland*, ontdek de Utrechtse Heuvelrug bij Uitgeverij Matrijs verschenen. Het is een boek over het bijzondere landschap van de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi. De Heuvelrug is zo'n 150.000 jaar geleden ontstaan, toen landijs vanuit Scandinavië over Nederland schoof en oude rivierafzettingen opstuwde. Van Huizen tot Rhenen tekenen deze hoogten zich over een afstand van zo'n 50 kilometer duidelijk af boven het omringende laagland.

De relatie tussen de onderling verbonden hoge en lage gebieden, de interactie tussen mens en water en de samenwerking tussen stad en platteland hebben hier in een bestek van eeuwen het landschap vormgegeven. *Stuwwal in het laagland* maakt dit gelaagde landschap leesbaar aan de hand van een groot aantal geosites. Dit boek is een initiatief van Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht. Het rijk geïllustreerde boek maakt het landschap van het Geopark mooi leesbaar!

Een geweldig cadeau voor jezelf, vrienden, familie en/of collega's!

176 pagina's, full color, € 29,95

ISBN 978-90-5345-617-0

Carlo van de Weerd

Het waait altijd op Vlieland, ook nu ik langs de Kroon's polders fiets op dit prachtige eiland. Vanuit de bosjes klinken allerlei vogelgeluiden, vlakbij vliegt een mannetje bruine kiekendief. Ik ben op weg naar het vogelringstation in 3e Kroon's polder. Ik loop 350 meter over een pad naar een houten hutje waar vogels vanaf half augustus t/m half november worden geringd. Drie ochtenden per week kan het publiek komen kijken bij het ringen. De vogelringers vertellen veel, heel interessant! In het struweel lopen kleine paadjes, waar tientallen meters aan mistnetten zijn geplaatst en de netten zijn open gezet. Ook zijn vangkooien geplaatst om rallen en steltlopers te vangen.

Kroon's polders

Vele soorten zangvogels als kleine karekiet, merel, tijtjaf, zwartkop, winterkoning, vink, keep, graspieper, boerenzwaluw, roodborst, spreeuw, houtsnip worden aangetrokken door vogelgeluiden uit luidsprekers achter de netten. Een aantal keren per ochtend worden de netten gecontroleerd. De vogels doen ze tijdelijk in kleine linnen zakjes om stres te voorkomen. De meeste vogels die hier gevangen worden komen uit Denemarken en Scandinavië en zijn meestal op weg naar Afrika.

Alle vogels worden gedetermineerd en ook gewogen om hun conditie te bepalen. Vele zangvogels op trek vliegen wel 400-600 km per nacht (10-12 uur vliegen) en moeten op tijd eten om hun vetreserves aan te vullen. Alle gegevens worden genoteerd en de vogel krijgt ook een ringetje om zijn poot met een uniek nummer. De vogelringer blaast met zijn mond in de veren op de borst van de vogels en kan dan zien aan de oranje kleur van de huid of de vogel voldoende vet heeft opgebouwd en dan in goede conditie is. Op www.trektellen.nl kun je links bovenin beeld 'ringvangsten aanklikken' en bij 'Nederland' op de lange lijst van 170 ringstations klik je op 'VRS Vlieland'.

Goudhaantje

Kleine karekiet

De ringers op Vlieland starten met ringen meestal half augustus. Het is heel leuk te volgen wat ze ringen. Zo zie je wanneer bijvoorbeeld de eerste trek/aankomst is van koperwieken uit Scandinavië. Vorig jaar was op 8 oktober de eerste grote groep van 57 vogels die in de netten vloegen. En op 31 oktober grote aantallen kramsvogels: 28. Op 25 oktober grote aantallen merels gevangen uit Scandinavië: 88 stuks. Op 8 oktober 126 roodborsten gevangen en geringd, vooral ook uit Scandinavië. De keepen ook uit Scandinavië: op 16 oktober 53 gevangen en geringd.

Diverse geringde vogelsoorten verblijven enkele dagen rond de ringbaan en worden teruggevangen met ring. De vogels verblijven 5 tot 10 dagen of soms langer bij de Kroon's polders, om vooral hun vetreserves aan te vullen. In de periode 1997-2016 zijn op Vlieland 156.000 vogels gevangen en geringd. 75% van de geringde vogels is onvolwassen en 22% is volwassen. Van de geringde vogels is het geslacht bepaald: 49% man en 51% vrouw. Ongeveer 1% van de geringde vogels worden teruggemeld.

Bert Budding

IVN 40 jaar!

Kom je ook naar ons feest? Iedereen is welkom!

20 september Natuurdag

Er zijn drie rondes van een uur met allerlei activiteiten voor jong en oud: om 10.30, 13.00 en 15.00 uur.

Wat is er te doen?

- wandeling met gids
- zaadbommen maken
- rondleiding in de Groenhoftuin
- natuurslingers maken
- vlinderkast
- grabbelton
- schone stappen wandeling

Je hoeft je niet aan te melden.

Neem gerust je burens, (klein)kinderen, familie en/of vrienden mee!

27 september Jubileumdag

Van 13.00 - 15.00 uur zijn er weer allerlei activiteiten

Om 14.30 uur prijsuitreiking van de foto- en de kleurwedstrijd

Vragen: secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl

Adres De Groenhof: Prins Willem-Alexanderpark 317 Veenendaal

Porseleinzwammen

Foto: Tineke Wouda

Kom voor al je biologische boodschappen
naar Odin!

Je vindt ons in Ede, Veenendaal en
Wageningen

Kijk voor meer info
en openingstijden op
Odin.nl

biologische foodcoop **Odin**

H. van de Kant bv
stucadoorsbedrijf

Zeist

Telefoon **06 538 160 90**
030 69 95 661

DAILYWORKWEAR.NL

- ✓ BEDRIJFSKLEDING
- ✓ SPORTKLEDING
- ✓ PROMOTIEKLEDING
- ✓ WERKSCHOENEN

Wageningseilaan 46 | VEENENDAAL

Sk	Wi	Na	Bi
SCHIEKUNDE	WISKUNDE	NATUURKUNDE	BIOLOGIE

- Bijles exacte vakken/rekenen
- Bevoegde docente met zeer veel ervaring
- Warme en coachende stijl
- Betere cijfers, meer inzicht en zelfvertrouwen
- In Dragonder-Noord of bij u thuis

BIJLES-SKWINABI.NL
WHATSAPP 0646074363

Natuurgadgets.nl

natuur - outdoor - ontdekken

Voor jouw nieuwe kijker of scope

Ook voor:

- Verrekijkers
- Zaklampen
- Loepen
- Bushcraft
- Vleermuisdetectors
- Veldgidsen
- Scouting
- Wandelen
- Cadeautjes
- en nog veel meer ...

Bel 026 - 2060099 voor een afspraak in Wolfheze of bestel online

Dealer van o.m. Barr & Stroud, Bresser, Bynolyt, Eschenbach, Kowa, Meopta, National Geographic, Vortex

RIEN VAN BARNEVELD

SCHILDERSBEDRIJF ■ INTERIEUR

WWW.RIENVANBARNEVELD.NL 0318 - 556463

Hado GroenTechniek
Bos Tuin en Parkmachines

Munnikenweg 155 Veenendaal / Renswoude

www.hadogroentechniek.nl

0318 - 517879 of 511006

Merkdealer van

installatiebedrijf
Bouman

- Waarborg installateur voor gas- en watertechnische installaties
- Dakbedekkingen
- Aanleg, onderhoud cv-installaties en gastoestellen
- Riolerings
- Lood- en zinkwerken
- Installeren van sanitair
- Ventilatie & aircosystemen

Postbus 307, 3900 AH Veenendaal
Bezoekadres: Generatorstraat 9, 3903 LH Veenendaal
Telefoon (0318) 51 00 01, Fax (0318) 54 38 57

info@boumaninstallatie.nl
www.boumaninstallatie.nl

Lid van UNETO-VNI

Activiteiten

Afdelingsactiviteiten in onze omgeving kunt u vinden op:

IVN Veenendaal-Rhenen

[ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/activiteiten](https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/activiteiten)

IVN Ede

[ivn.nl/afdeling/ivn-edel/activiteitenprogramma](https://www.ivn.nl/afdeling/ivn-edel/activiteitenprogramma)

IVN Zuidwest Veluwezoom

[ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/activiteiten](https://www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/activiteiten)

KNNV Wageningen en omstreken

[wageningen.knnv.nl/agenda](https://www.wageningen.knnv.nl/agenda)

Warm Welkom

IVN Veenendaal-Rhenen heet alle nieuwe leden van harte welkom. In het overzicht de leden die vermelding in Het Groene Blad op prijs stellen.

Eveline Terdu-Smit

RHENEN

Annemyrte Langenbach

VEENENDAAL

Pimpelmees

Foto: Saskia Koolen

Berk in herfstkleuren

Foto: Tineke Wouda

LID WORDEN VAN IVN

U kunt het werk van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen steunen door IVN-lid te worden. Leden zijn van harte welkom bij onze activiteiten.

Als lid ontvangt u, naast ons Groene Blad dat vier keer per jaar verschijnt, ook het kwartaalblad **Mens en Natuur** van de landelijke IVN-vereniging.

Aanmelding:

<https://www.ivn.nl/word-lid>

Opzegging en/of verhuizing: z.s.m. opgeven via:
ledenadministratie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bijdrage Groene Blad

Hebt u iets moois of unieks beleefd in de natuur, vertel dat door een stukje te schrijven voor het Groene Blad. Iedere bijdrage is welkom. Deel deze ervaring met de lezers van dit blad. Net zoals die prachtige foto die u hebt gemaakt. Laat iedereen meegenieten van al het mooie van de natuur. Hebt u weet van activiteiten die voor de lezers van het Groene Blad interessant of zinvol zijn, maak het (liefst ruim van tevoren) kenbaar bij de redactie.

Redacteur Groene Blad

vacant

Belangstellenden die willen meehelpen met het maken van het Groene Blad en die het redacteurschap eventueel op zich willen nemen, zijn van harte welkom!

ARCHIEF GROENE BLAD

Vorige nummers van het Groene Blad zijn te vinden op:

<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/archief-van-het-groene-blad>

ivn natuur
educatie
Veenendaal-Rhenen

